

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร มหาราช รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 28 พฤศจิกายน 2515 ตอนหนึ่ง ความว่า (สำนักงานส่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. 2551 : เว็บไซต์)

“เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวให้ตกต่ำหรือให้เป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการเป็นคนดีมีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้องใน ฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้านรองลงมาจากบิดามารดา ดังนั้น จึงใคร่ขอให้ท่านทำตัว เป็นผู้นำและเป็นพี่ที่พี่ที่แท้จริง เพียรพยายามใช้วิชาความสามารถที่มีอยู่ฝึกฝนอบรมด้วยเหตุผล และความฉลาด ด้วยความกรุณาปราณีและความบริสุทธิ์ใจ ประสิทธิประสาทความรู้ความคิดที่ดีที่ปราศจากโทษให้เสมอหน้า อนุเคราะห์และนำพาไปในทางถูกทางเจริญ เพื่อช่วยให้เยาวชนของเราเมื่อนาคัดอันมั่นคงเข้มแข็งต่อไป”

นักเรียนเป็นเยาวชนของชาติที่สำคัญ จึงต้องได้รับการเอาใจใส่ ดูแล ที่ถูกต้อง เพื่อป้องกัน ลดภาวะของปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาจิตใจ อารมณ์และความคิดได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งมีบทบัญญัติหลาย มาตรการที่เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาและปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ ความมุ่งหมายการจัด การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ อย่างมีความสุข (มาตรา 6) การจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ที่ต้อง เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (มาตรา 23) การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับความถนัด ความสนใจ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ โดยการ

เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีการผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (มาตรา 24)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันอยู่ในยุคบริโภคนิยมตกเป็นทาสของวัตถุ เมื่อไม่มีก็ต้องดิ้นรน ขวนขวายหามาให้ได้ แม้แต่เอาร่างกายเข้าแลกกับโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียวเยาวชนก็ยังสามารถทำได้ (กรมวิชาการ. 2546 : 2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมเมืองและสังคมชนบท ภาวะความเป็นเมืองที่มากขึ้น ส่งผลต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัว เกิดการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก โครงสร้างครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น รุ่นน้อยลงเพราะขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองใหญ่ เกิดปัญหาสังคมทั้งในเรื่องยาเสพติด และอาชญากรรม โดยเฉพาะสังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกันจากการบริโภคผ่านสื่อและเทคโนโลยี มีการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย ผ่านการนำเสนอสื่อต่าง ๆ ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการนำเสนอเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อน ทับซ้อนและมีความเกี่ยวโยงกัน ไปมา กล่าวคือ ปัญหาหนึ่งได้นำไปสู่อีกปัญหาหนึ่ง การแก้ไขปัญหานี้มีผลกระทบหรือเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : 7)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย จึงมีการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) มีจุดเน้นยุทธศาสตร์ให้คนและสังคมไทยสามารถปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้อย่างรู้เท่าทันภายใต้หลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง การมีภูมิคุ้มกัน และการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ ควบคู่ไปกับการนำทุนที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเสริมสร้างให้เข้มแข็ง โดยวางแผนทางการพัฒนา และเสริมสร้างทุนลักษณะดังกล่าว ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมทั้งระดับประเทศ เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2549 : 25) สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้คนไทยทุกคนมีการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสุขภาพ ร่างกาย มีคุณธรรม จริยธรรม มีสมาธิที่ดี ดำรงชีวิตอย่างสันติวิธี มีวิถีประชาธิปไตย มีความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์และความเป็นคนไทย บนพื้นฐานปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง และเป็นพลโลกที่มีคุณภาพ มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ มีความรู้ ความสามารถด้านภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาสากลและภาษาที่ใช้ สื่อสาร การใช้เทคโนโลยี มีทักษะการคิด วิเคราะห์ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและกลุ่มจน คิดตัวตลอดชีวิต มีจิตสาธารณะ รักการทำงาน มีความอยู่ดี มีสุข สามารถพึ่งตนเอง มีทักษะ การประกอบอาชีพ รู้จักรักษา และพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา มีศักยภาพทั้งการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ โดยคำนึงถึงการดูแลรักษาวัฒนธรรม ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. 2551 : 54)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดย คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และ คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 6) กระทรวงศึกษาธิการเป็น หน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้จัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (พ.ศ. 2550 - 2554) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับอย่าง มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดเป้าหมายดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้มีสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างไม่ต่ำกว่า 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551 - 2552 กำหนดให้มีการพัฒนาและขยายเครือข่ายทุกจังหวัดเป็น 800 แห่ง และระยะที่ 3 ปี 2553 - 2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในกระบวนการ จัดการเรียนการสอนและการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 ก : 1-2) แนวทางการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายสำคัญของการจัด การศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่ พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน

มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม เอกลักษณ์/ความเป็นไทย 2) การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการได้ใน 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน และการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน และ3) การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นครูเป็นบุคลากรสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ แต่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียง/ไม่พอเพียงของตนเอง และครอบครัวได้และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง (ปรียานุช พิบูลสรารุท. 2550 : 3-4)

แม้ว่าสถานศึกษาจะดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่จากผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา พบว่า ด้านสถานภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ปรากฏว่า คุณธรรมจริยธรรมตามการรายงานของผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนอยู่ในขั้นที่พึงพอใจในผลงานของ โรงเรียน โดยภาพรวม ในความเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นักเรียนมีจุดดีเด่นบางด้าน และควรปรับปรุงบางด้าน ด้านที่บุคลากรของ โรงเรียนระดับประถมศึกษาพึงพอใจ คือ ความซื่อสัตย์ การประหยัดและอดออม การมีสัมมาคารวะ ความมีระเบียบวินัย การปฏิบัติตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา ความรับผิดชอบ เป็นต้น ในส่วนด้านที่ควรปรับปรุง คือ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย สัมมาคารวะ การปฏิบัติตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา ส่วนระดับมัธยมศึกษา พบว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จ คือ ความมีวินัย ความมีสัมมาคารวะ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ รักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น และด้านเห็นว่า ไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างเสริม คือ ความมีระเบียบวินัย การมีสัมมาคารวะ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา/การปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา แสดงให้เห็นว่าผลของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมใน โรงเรียนหนึ่ง ๆ ไม่สามารถทำให้บังเกิดผลด้านใดด้านหนึ่งได้ร้อยละร้อย เช่นเดียวกับผลการเรียนวิชาสามัญ ในขณะที่มีนักเรียนเรียนเก่งก็อาจมีนักเรียนที่เรียน ไม่ได้ดีเท่าที่ควร ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมซึ่งมีความละเอียดอ่อน บุคคลที่เกี่ยวข้องอาจรับรู้พฤติกรรมเดียวกันแตกต่างกัน โดยบางคนเห็นว่ายอมรับได้ บางคนอาจเห็นว่าเป็นปัญหา ประกอบกับนักเรียนใน โรงเรียนหนึ่ง ๆ มีเป็นจำนวนมาก ย่อมมีนักเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน

ส่วนด้านกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาที่พบมากที่สุด โรงเรียนในเมืองและนอกเมือง คือ การคิดเกม ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาใหญ่ มากกว่าปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร เนื่องจากครูจะมองเห็นว่า เรื่อง การคบหากันระหว่างเพื่อนต่างเพศเป็นเรื่องปกติของวัย ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างระดับของปัญหานี้ยังไม่รุนแรง ส่วนปัญหายาเสพติดในปัจจุบันไม่พบยาเสพติดที่ทำให้เป็นภาระของครูในการติดตามดูแล คือ การสูบบุหรี่ ซึ่งนักเรียนมักหลบไปสูบบุหรี่ในสถานที่ลับตา เช่น ในบริเวณห้องน้ำ เป็นต้น แต่มีค่าร้อยละน้อยมาก ทั้งนี้ นักเรียนยังเห็นว่าเป็นเรื่องของความโก้เก๋ และทำตามเพื่อน หากเทียบระดับการส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน การคิดเกมจะส่งผลกระทบในวงกว้างกว่า และมีนักเรียนจำนวนมากเข้าไปเกี่ยวข้องกับหลายคนเป็นนักเรียนค่อนข้างเรียนดี การเล่นเกมนำไปสู่ปัญหาการมั่วสุม การหนีเรียน ไม่สนใจภาระ หน้าที่อื่น เสียสุขภาพ ส่วนปัญหาการเรียนรู้อคุณธรรมจริยธรรม พบว่า สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ของนักเรียน เมื่ออยู่ที่บ้านมีส่วนในการส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนน้อย ชุมชนเป็นชุมชนชนบทห่างไกล ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ต้องไปทำงานที่ต่างจังหวัดหรือกรุงเทพฯ นักเรียนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้มีปัญหาด้านพฤติกรรม การกำหนด โครงการ/กิจกรรม ที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษายังไม่ครอบคลุมทุกตัวบ่งชี้ นักเรียนยังไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมจริยธรรม และแนวปฏิบัติในการประเมินผลของสถานศึกษา การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมคุณธรรมจริยธรรมที่สถานศึกษากำหนด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ก : 168) และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า โรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่ยังพบว่า นักเรียนยังมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หลายประการ เช่น การใช้ยาเสพติด การเลียนแบบโดยขาดการไตร่ตรองด้วยเหตุผล ขาดการรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ลอกงานผู้อื่น ขาดการกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ ไม่มีความเพียรพยายามในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ไม่มีความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่มีวินัยในตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งโรงเรียนขาดการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข โดยเร่งด่วน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2550 : 1-2)

โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน แนวทางการดำเนินการต้องให้ความสำคัญในการจัดกระบวนการจัด กลไก กระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ได้แก่ 1) จัดสภาพแวดล้อม 2) การวิเคราะห์แยกแยะดี-ชั่ว 3) ให้มีสติรู้เท่าทันความคิด และคิดอย่างมีหลักการและเหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ 4) สอนให้รู้ และปฏิบัติเป็น 5) ความรู้เน้นพัฒนาการ พัฒนาจิตที่ไม่ลงลึกรายละเอียดของแต่ละศาสนาแต่ เน้นพฤติกรรมที่แสดงออก ที่ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ทางปัญญา จิตใจแล้วว่าจะดีและ เหมาะสม ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต และการแสดงออกที่เกิดจากจิตคิดดี คิดอย่างมีสติ มีเหตุผล 6) เน้นการฝึกพฤติกรรมจากต้นแบบที่ดีและสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ ปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย 7) กระบวนการจัดการ เรียนรู้ นั้น ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น จากสิ่งแวดล้อม จากกรณีปัญหา ในท้องถิ่น และใช้กระบวนการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้สื่อเกิดการเรียนรู้ 8) กระบวนการวัดผล นั้นควรยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของบริบทไม่แข็งจนเกินไป 9) เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กับบทบาทของครอบครัว โรงเรียน วัดและชุมชน และ 10) กระบวนการเรียนรู้เกิดได้ทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตาม อัจฉริยะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 ข : 33-34) การดำเนินงานเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรม ที่ประสบผลสำเร็จ มีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ 1) บุคลากร ประกอบด้วย บุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู เพื่อน นักเรียน บุคลากรภายนอกสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา 2) ภาระที่จะอบรม เช่น เดียวกับทุกสถาบันและที่ กำหนดไว้ในหลักสูตร 3) วิธีการอบรม จัดเวลา ได้แก่ การสอน การฝึกปฏิบัติ การจัด บรรยากาศ การทำให้ตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี การประเมินผล โดยครู กรณีพฤติกรรมที่พึง ประสงค์และการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ กรณีไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน 4) จัดทำหลักสูตร สถานศึกษาที่สอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่ม ภาระการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 ข : 34-35) เหนืออื่นใดสิ่งสำคัญของ การให้การศึกษามาตามแนวทางที่สังคมมุ่งหวังจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับครูทุกคน รวมถึงผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อ ความสำเร็จและประสิทธิภาพของงานอย่างยิ่ง (กิตติมา ปรีดีคิดถ. 2529 : 247)

โรงเรียนผดุงนารีตั้งอยู่ เลขที่ 143 ถนนนาควิชัย ตำบลตลาด อำเภอเมือง มหาสารคาม เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนผดุงนารี เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียนประมาณ 3,000 คน สภาพชุมชนโดยรอบบริเวณโรงเรียนมี

ลักษณะเป็นที่ราบ ชุมชนเมือง บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ โรงเรียน ได้แก่ ตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอเมืองมหาสารคาม ร้านค้า ที่พักข้าราชการ จำนวนประชากรประมาณ 40,000 คน ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 80 นับถือพระพุทธศาสนาร้อยละ 95 อาชีพที่สำคัญของผู้ปกครอง คือ เกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย มีรายได้เฉลี่ย 15,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 3-5 คน มีเขตบริการครอบคลุมเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม หมู่บ้านในอำเภอเมืองมหาสารคาม จำนวน 4 ตำบล (โรงเรียนผดุงนารี. 2552 : 2-3) จากบริบทดังกล่าว จึงทำให้นักเรียนมีภูมิหลังต่างกัน มาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 2 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ผู้เรียนควรได้รับการปลูกฝังค่านิยมด้านการมีวินัย ความซื่อสัตย์ การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจโดยใช้กรณีศึกษา การวิเคราะห์ข่าว เหตุการณ์ การประกาศเชิดชูนักเรียนที่ทำดีรายสัปดาห์ เป็นต้น และควรได้รับการช่วยเหลือดูแลอย่างทั่วถึงด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านวิชาการ ด้านทักษะการใช้ชีวิต ทั้งนี้ เพราะมีจำนวนมากมุ่งเข้ามาเรียนโรงเรียนนี้ ทำให้แต่ละห้องมีผู้เรียนต่อห้องจำนวนมาก มีความแออัด การเอาใจใส่ด้านต่าง ๆ อาจไม่ทั่วถึง จึงควรเอาใจใส่ผู้เรียนทุกด้านและทุกคนให้ทั่วถึง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2551 : 2) และจากรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 2551 ด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหลายประการ ได้แก่ การมาโรงเรียน ไม่ตรงเวลา การใช้ยาสูบเพื่อขี้สิ่งของที่ไม่จำเป็น ปัญหาคาริคิดแกมซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน (โรงเรียนผดุงนารี. 2551 : 9) ดังนั้น โรงเรียนผดุงนารีจึงกำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาไว้ว่า เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหลักการมีส่วนร่วม อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมพัฒนานักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รักหวงแหนความเป็นไทย ความเป็นท้องถิ่น และเป็นคนดีของสังคมโลกเป็นผู้นำทางวิชาการ ในระดับมาตรฐานสากล และกำหนดนโยบายการบริหารจัดการศึกษาข้อหนึ่งว่า จะสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมของบุคลากร โดยยึดคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดีของสังคมโลก ด้วยกิจกรรมบูรณาการที่หลากหลาย (โรงเรียนผดุงนารี. 2552 : 4)

จากการติดตามผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาปีงบประมาณ 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างความตระหนัก

ให้กับผู้เรียน นำหลักวิถีพุทธมาเป็นแนวทางในการศึกษา สร้างสื่อการเรียนรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำกิจกรรม โสมรุม กิจกรรมสหกรณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความอ่อนโยน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เกิดการแบ่งปัน มีเหตุผล ประหยัด เกิดการออม สุขภาพจิตดี มีความสุข ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและจากการดำเนินงานของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) โดยมูลนิธิสยามกัมมาจล ที่ได้ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โดยให้การส่งเสริม สนับสนุนและดำเนิน โครงการส่งเสริม ต่อยอด และขยายผลการดำเนิน โครงการเสริมสร้างศักยภาพการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 51 แห่ง ผลการดำเนินงาน พบว่านักเรียนมีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ ความอดทน อดออม มีเหตุผล มีความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน มีปัญญา เข้าใจชีวิต รู้เท่าทันการมอมเมา ล่อหลอก เล่ห์เหลี่ยมเพิ่มขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 8, 20) จากผลการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ และเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสมดุล และยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 1)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ตามที่หลักสูตรและสังคมคาดหวัง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยตลอดกระบวนการ ในฐานะนักวิจัยคนหนึ่ง การทำวิจัยเกี่ยวข้อง โดยตรงกับชีวิตความเป็นอยู่ ยึดหลักประชาธิปไตยที่ทุกฝ่ายต่างมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มุ่งส่งเสริมให้สมาชิกได้เกิดความตระหนักในศักยภาพของตนในการร่วมพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมของตนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เป้าหมายสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิภาพ ตามความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบรรลุเป้าหมายตามแนวทางการจัดการศึกษาของชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน กรณี โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นอย่างไร
2. มีแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน กรณี โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างไร
3. ผลการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ที่เหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นอย่างไร

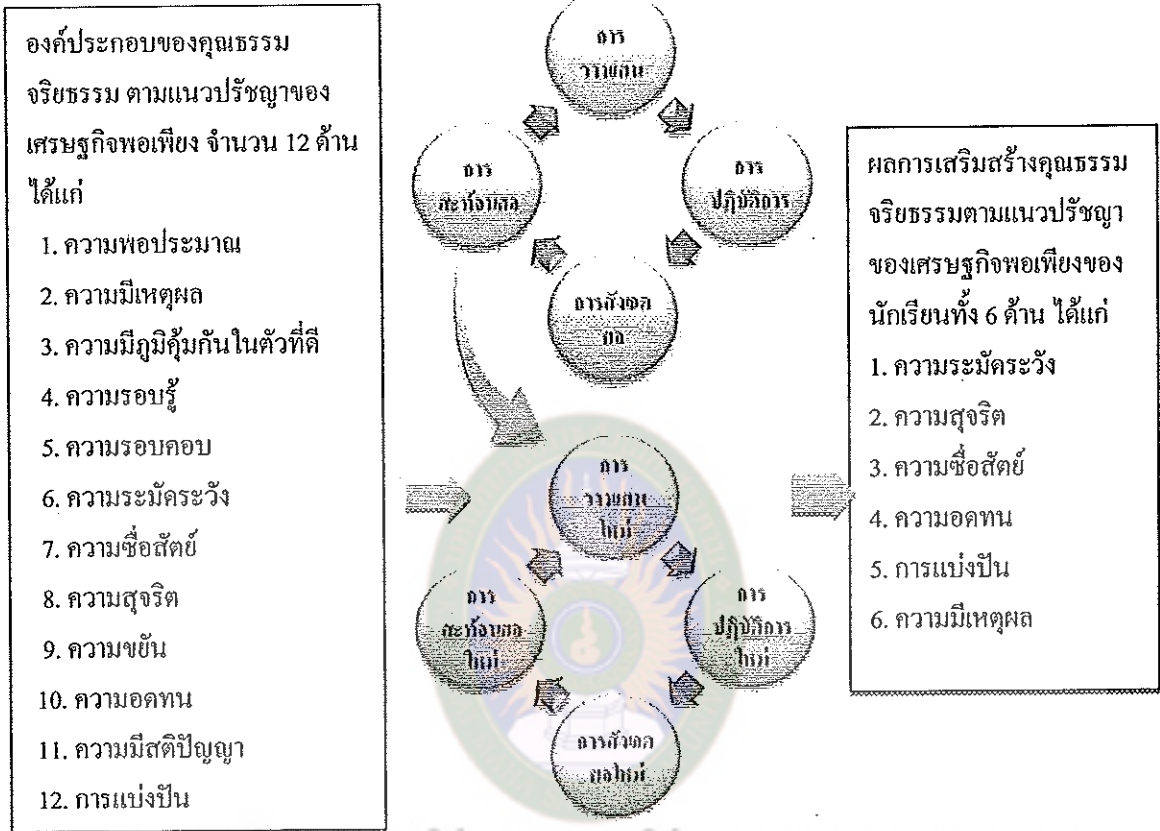
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน กรณี โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียน กรณี โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
3. เพื่อประเมินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน กรณี โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ของผู้วิจัยแล้ว พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โรงเรียนยังขาดการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมไม่

หลากหลาย ไม่เป็นระบบ และขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังแผนภาพที่ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มุ่งให้เกิดความร่วมมือของครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนด้วยความมุ่งมั่น โดยที่ผู้วิจัยทำหน้าที่สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกให้กับผู้มีส่วนร่วมทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. โรงเรียนผดุงนารี ซึ่งเป็นกรณีศึกษา เป็น โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกและพิจารณาแล้วว่ามีความพร้อมและความพร้อมและสมัครใจที่จะเข้าร่วมในโครงการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครูมีทัศนคติที่ดี เข้าใจบทบาทและให้ความสำคัญในการวิจัย โดยเฉพาะทัศนคติทางบวกของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อศักยภาพของครูในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ของนักเรียน เนื่องจากพิจารณาแล้วว่าการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยนำร่องเพื่อให้ได้โรงเรียนที่เป็นแบบอย่างสำหรับโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป จึงควรเริ่มต้นจากโรงเรียนที่มีลักษณะที่เอื้อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน

3. คุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย (สุเมธ ตันติเวชกุล. 2549 : 45; กระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 1; สำนักงานรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา. 2550: 17; คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2550: 12-13; หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551: 5; ปรียานุช พิบูลสรารุช. 2551 : 4-5; เกษม วัฒนชัย .2551 : 33-39 ; อภิชัย พันธเสน. 2551: 37 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 6-7 ; คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551 ข : 9-12; ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2552: 9-10)

3.1 คุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน จำนวน 12 ด้าน ได้แก่

3.1.1 ตัวชี้วัดที่ 1 ความพอประมาณ ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของนักเรียนที่แบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม
- 2) ตัวชี้วัดที่ 1.2 ร้อยละของนักเรียนที่เลือกใช้สิ่งของได้อย่างเหมาะสม
- 3) ตัวชี้วัดที่ 1.3 ร้อยละของนักเรียนที่มีความพอประมาณในด้านการใช้จ่ายส่วนตัว

จ่ายส่วนตัว

3.1.2 ตัวชี้วัดที่ 2 ความมีเหตุผล ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 2.1 ร้อยละของนักเรียนที่ศึกษาข้อมูลรอบด้านก่อนตัดสินใจ

ตัดสินใจ

- 2) ตัวชี้วัดที่ 2.2 ร้อยละของนักเรียนที่คิดวิเคราะห์ประโยชน์-โทษก่อน

กระทำ

- 3) ตัวชี้วัดที่ 2.3 ร้อยละของนักเรียนที่คิดไตร่ตรองทางเลือกในการ

แก้ไขปัญหาอย่างหลากหลายวิธี

3.1.3 ตัวชี้วัดที่ 3 ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 3.1 ร้อยละของนักเรียนที่เลือกบริโภคอาหารตามหลัก

โภชนาการ

- 2) ตัวชี้วัดที่ 3.2 ร้อยละของนักเรียนที่ออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- 3) ตัวชี้วัดที่ 3.3 ร้อยละของนักเรียนที่ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล

3.1.4 ตัวชี้วัดที่ 4 ความรอบรู้ ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 4.1 ร้อยละของนักเรียนที่ติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ
- 2) ตัวชี้วัดที่ 4.2 ร้อยละของนักเรียนที่ซักถามเมื่อมีข้อสงสัย
- 3) ตัวชี้วัดที่ 4.3 ร้อยละของนักเรียนที่จดบันทึกสรุปองค์ความรู้

3.1.5 ตัวชี้วัดที่ 5 ความรอบคอบ ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 5.1 ร้อยละของนักเรียนที่ทบทวนบทเรียนอยู่เสมอ
- 2) ตัวชี้วัดที่ 5.2 ร้อยละของนักเรียนที่ทำงานอย่างเป็นระเบียบ
- 3) ตัวชี้วัดที่ 5.3 ร้อยละของนักเรียนที่ทำงานประณีต สวยงาม

3.1.6 ตัวชี้วัดที่ 6 ความระมัดระวัง ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 6.1 ร้อยละของนักเรียนที่มีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน
- 2) ตัวชี้วัดที่ 6.2 ร้อยละของนักเรียนที่ใช้อุปกรณ์ / เครื่องมืออย่างถูกวิธี
- 3) ตัวชี้วัดที่ 6.3 ร้อยละของนักเรียนที่มีการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน

3.1.7 ตัวชี้วัดที่ 7 ความซื่อสัตย์ ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 7.1 ร้อยละของนักเรียนที่ตรงต่อเวลา
- 2) ตัวชี้วัดที่ 7.2 ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับทาง

โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

- 3) ตัวชี้วัดที่ 7.3 ร้อยละของนักเรียนที่ไม่นำสมบัติของคนอื่นมาเป็น

ของตน โดยมีขอบ

3.1.8 ตัวชี้วัดที่ 8 ความสุจริต ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 8.1 ร้อยละของนักเรียนพูดหรือนำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริง
- 2) ตัวชี้วัดที่ 8.2 ร้อยละของนักเรียนที่ทำกรบ้านด้วยตนเอง
- 3) ตัวชี้วัดที่ 8.3 ร้อยละของนักเรียนที่กล้าเผชิญและยอมรับความจริง

ด้วยตนเอง

3.1.9 ตัวชี้วัดที่ 9 ความขยัน ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดที่ 9.1 ร้อยละของนักเรียนที่ศึกษาเรียนรู้ด้วยความตั้งใจ

จนสำเร็จ

2) ตัวชี้วัดที่ 9.2 ร้อยละของนักเรียนที่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

ข้อมูล

3) ตัวชี้วัดที่ 9.3 ร้อยละของนักเรียนที่มีความพากเพียร ในการค้นคว้า

3.1.10 ตัวชี้วัดที่ 10 ความอดทน ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 10.1 ร้อยละของนักเรียนที่อดทน อดกลั้น ต่อการทำงาน

2) ตัวชี้วัดที่ 10.2 ร้อยละของนักเรียนที่อดทน อดกลั้นต่อถ้อยคำพูดที่

เยาะเย้ย ถากถาง

3) ตัวชี้วัดที่ 10.3 ร้อยละของนักเรียนที่อดทนต่อการขู่ต่ออาบายมุข

3.1.11 ตัวชี้วัดที่ 11 ความมีสติปัญญา ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 11.1 ร้อยละของนักเรียนที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

2) ตัวชี้วัดที่ 11.2 ร้อยละของนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์

3) ตัวชี้วัดที่ 11.3 ร้อยละของนักเรียนที่เลือกปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดีงาม

3.1.12 ตัวชี้วัดที่ 12 การแบ่งปัน ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 12.1 ร้อยละของนักเรียนที่ช่วยเหลือกิจการของทาง

โรงเรียน

2) ตัวชี้วัดที่ 12.2 ร้อยละของนักเรียนที่ให้ทาน ตามโอกาส

3) ตัวชี้วัดที่ 12.3 ร้อยละของนักเรียนที่ให้ความร่วมมือกับชุมชน

3.2 คุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เสริมสร้างแก่นักเรียน จำนวน 6 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ตัวชี้วัดที่ 1 ความระมัดระวัง ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของนักเรียนที่มีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน

2) ตัวชี้วัดที่ 1.2 ร้อยละของนักเรียนที่ใช้อุปกรณ์ / เครื่องมืออย่างถูกวิธี

3) ตัวชี้วัดที่ 1.3 ร้อยละของนักเรียนที่มีการปรับปรุงพัฒนาการ

ปฏิบัติงาน

3.2.2 ตัวชี้วัดที่ 2 ความสุจริต ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 2.1 ร้อยละของนักเรียนพูดหรือนำเสนอข้อมูลตามความ

เป็นจริง

2) ตัวชี้วัดที่ 2.2 ร้อยละของนักเรียนที่ทำการบ้านด้วยตนเอง

3) ตัวชี้วัดที่ 2.3 ร้อยละของนักเรียนที่กล้าเผชิญและยอมรับความจริง

ด้วยตนเอง

3.2.3 ตัวชี้วัดที่ 3 ความซื่อสัตย์ ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 3.1 ร้อยละของนักเรียนที่ตรงต่อเวลา

2) ตัวชี้วัดที่ 3.2 ร้อยละของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับทาง

โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

3) ตัวชี้วัดที่ 3.3 ร้อยละของนักเรียนที่ไม่นำสมบัติของคนอื่นมาเป็น

ของตน โดยมีขอบ

3.2.4 ตัวชี้วัดที่ 4 ความอดทน ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 4.1 ร้อยละของนักเรียนที่อดทน อดกลั้น ต่อการทำงาน

2) ตัวชี้วัดที่ 4.2 ร้อยละของนักเรียนที่อดทน อดกลั้นต่อถ้อยคำพูดที่

เยาะเย้ย ด่ากลาย

3) ตัวชี้วัดที่ 4.3 ร้อยละของนักเรียนที่อดทนต่อการขู่ต่ออาบายมุข

3.2.5 ตัวชี้วัดที่ 5 การแบ่งปัน ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 5.1 ร้อยละของนักเรียนที่ช่วยเหลือกิจการของทางโรงเรียน

2) ตัวชี้วัดที่ 5.2 ร้อยละของนักเรียนที่ให้ทาน ตาม โอกาส

3) ตัวชี้วัดที่ 5.3 ร้อยละของนักเรียนที่ให้ความร่วมมือกับชุมชน

3.2.6 ตัวชี้วัดที่ 6 ความมีเหตุผล ประกอบด้วย

1) ตัวชี้วัดที่ 6.1 ร้อยละของนักเรียนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2) ตัวชี้วัดที่ 6.2 ร้อยละของนักเรียนที่ศึกษาเรียนรู้ข้อมูลรอบด้านก่อน

การตัดสินใจ

3) ตัวชี้วัดที่ 6.3 ร้อยละของนักเรียนที่เลือกวิธีที่เหมาะสมในการ

แก้ปัญหา

4. ระยะเวลาที่วิจัย

4.1 วงรอบที่ 1 ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 18 พฤษภาคม 2552 ถึงวันที่ 10 ตุลาคม 2552

4.2 วงรอบที่ 2 ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2553

5. กลุ่มผู้ดำเนินการวิจัย จำนวน 31 คน ประกอบด้วย

5.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

5.2 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 30 คน ได้แก่

- 5.2.1 ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 1 คน
- 5.2.2 รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายปกครอง จำนวน 1 คน
- 5.2.3 รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน
- 5.2.4 หัวหน้างานแนะแนว จำนวน 1 คน
- 5.2.5 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ จำนวน 1 คน
- 5.2.6 หัวหน้างานพฤติกรรมนักเรียน จำนวน 1 คน
- 5.2.7 หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน
- 5.2.8 ครูที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน

6. กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 300 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

- 6.1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 50 คน
- 6.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 50 คน
- 6.3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 50 คน
- 6.4 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 จำนวน 50 คน
- 6.5 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 จำนวน 50 คน
- 6.6 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 50 คน

7. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

- 7.1 ผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวน 1 คน
- 7.2 รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายปกครอง จำนวน 1 คน
- 7.3 รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน
- 7.4 หัวหน้างานแนะแนว จำนวน 1 คน
- 7.5 หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ จำนวน 1 คน
- 7.6 หัวหน้างานพฤติกรรมนักเรียน จำนวน 1 คน
- 7.7 หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน
- 7.8 ครูที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 12 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเสริมสร้าง หมายถึง แนวทางการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม โครงการเพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามที่กำหนดให้เพิ่มสูงขึ้น บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. คุณธรรม หมายถึง สภาพ คุณลักษณะ ความรู้สึกทางจิตใจภายในของแต่ละบุคคล เป็นกฎเกณฑ์ หลักธรรม ศีลธรรมและมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่ถูกต้อง ดีงาม ควรประพฤติ ปฏิบัติ มีประโยชน์ มีโทษน้อย

3. จริยธรรม หมายถึง หลักการ แนวทาง ค่านิยม มาตรฐาน ที่นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

4. คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง สภาพ คุณลักษณะ ความรู้สึกภายในตัวบุคคลและแสดงออกทางพฤติกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสม ดีงาม มีประโยชน์ ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ หลักธรรม เป็นมาตรฐานการประพฤติ ปฏิบัติในทางสังคม

5. คุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง คุณธรรม จริยธรรม ที่ได้จากการวิเคราะห์จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนผดุงนารี ประกอบด้วย

5.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ความพอเหมาะ พอควรต่อความต้องการของตนและพอต่อการใช้จ่ายใช้สอย ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การแบ่งเวลาได้อย่างเหมาะสม เลือกรับใช้สิ่งของได้อย่างเหมาะสมและมีความพอประมาณในด้านการใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่ดำเนินการใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วน รอบคอบ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมดเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม เกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ศึกษาเรียนรู้ข้อมูลรอบด้านก่อนการตัดสินใจ และ เลือกรับใช้วิธีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.3 ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การมีความรู้พื้นฐาน มีความสามารถ มีสุขภาพแข็งแรง มีพื้นฐานจิตใจที่มีคุณธรรม ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การเลือกบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ ออกกำลังกายสม่ำเสมอและการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีลซึ่งวัดได้จากแบบ

ประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.4 ความรอบรู้ หมายถึง การมีความรู้ที่หลากหลาย รู้อย่างกว้างขวาง และมีภูมิรู้ในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ การซักถามเมื่อมีข้อสงสัย และการจดบันทึกสรุปองค์ความรู้ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.5 ความรอบคอบ หมายถึง การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถี่ ดูแลให้รอบคอบระวังเหตุการณ์ข้างหน้าข้างหลังเสมอ ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การทบทวนบทเรียนอยู่เสมอ การทำงานอย่างเป็นระเบียบและการทำงานที่ประณีต สวยงาม ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.6 ความระมัดระวัง หมายถึง การพิจารณาด้วยความเอาใจใส่เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การใช้อุปกรณ์/เครื่องมืออย่างถูกวิธี และการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.7 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่นๆ คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ ตรงต่อเวลา เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับทางโรงเรียน และไม่นำสมบัติของคนอื่นมาเป็นของตน โดยมีขอบ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.8 ความสุจริต หมายถึง ความซื่อตรง มั่นคงอยู่ในศีลธรรม ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทางกาย วาจา และทางใจ ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ นักเรียนที่ทำการบ้านด้วยตนเองพูดหรือนำเสนอข้อมูลตามความเป็นจริง และกล้าเผชิญและยอมรับความจริงด้วยตนเอง ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.9 ความขยัน หมายถึง การมุ่งมั่นทำงานตั้งใจเพียรพยายาม ประพฤติตนให้เป็นปกติอย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ได้แก่ การศึกษาเรียนรู้ด้วยความตั้งใจการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ และมีความพากเพียรในการค้นคว้าข้อมูล ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.10 ความอดทน หมายถึง การรักษาภาวะปกติของอารมณ์ ความรู้สึก พฤติกรรมของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกรบกวนด้วยสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่น ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ อดทน อดกลั้น ต่อการทำงาน อดทน อดกลั้นต่อถ้อยคำพูดที่เยาะเย้ย ถากถาง และอดทนต่อการขู่ข่มต่ออบายมุข ซึ่งวัดได้จากแบบ

ประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.11 ความมีสติปัญญาหมายถึง การมีความรู้คิด มีไหวพริบปฏิภาณ คิดอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การมีความคิดสร้างสรรค์ และการเลือกปฏิบัติตนตามค่านิยมที่พึงงาม ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.12 การแบ่งปัน หมายถึง การให้ในสิ่งที่เราสามารถให้แก่ผู้อื่น ได้ และเป็นประโยชน์กับคนที่ได้รับ ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ ช่วยเหลือกิจการของทางโรงเรียน ให้ทานตามโอกาส และนักเรียนที่ให้ความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา โดยยึดหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักการความพอประมาณ หลักการความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ภายใต เงื่อนไขความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง และเงื่อนไขมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน

7. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ใน โรงเรียนผดุงนารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2552

8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ได้ร่วมกันดำเนินงานศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนา การวางแผนพัฒนา การดำเนินงานพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การยืนยันข้อมูลและสะท้อนผลการพัฒนาและการประเมินผลการพัฒนาร่วมกัน อันจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้ เกิดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาและนำไปสู่การปรับปรุงให้องค์กรดีขึ้น

9. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับ การเสริมสร้าง พัฒนา ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ตามบทบาทที่ได้รับ มอบหมาย ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกัน ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านการวิจัย ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านนโยบาย ด้านปฏิบัติงานด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และด้านการสร้างเครื่องมือวัดคุณธรรม จริยธรรม อาจเป็นอาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ ประชาชนทั่วไป ทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ

ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และทำหน้าที่ตรวจสอบ ยืนยันความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โรงเรียนผดุงนารี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการและการนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานวิชาการ ดังนี้

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ

1.1 เป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิดองค์ความรู้จากบุคคลและผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะการพัฒนาค้นคว้าความรู้ฐานจากการกระทำ (Grounded Knowledge from Doing)

1.2 เป็นการวิจัยที่จะก่อให้เกิดบุคคลเกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับสถานศึกษา เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing)

1.3 นักวิจัยหรือนักวิชาการ สามารถศึกษา เรียนรู้ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อปรับปรุง หรือพัฒนารูปแบบการวิจัยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. ประโยชน์ด้านการนำไปใช้

2.1 นักเรียน โรงเรียนผดุงนารี ได้รับการเสริมสร้างให้มีคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่โรงเรียนและชุมชนต้องการ

2.2 โรงเรียนผดุงนารีมีแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ตลอดทั้งเป็นแบบอย่างในการขยายผลให้กับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ นำแนวทางไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

2.3 สภาพสังคมภายในโรงเรียนผดุงนารี เกิดความสงบเรียบร้อย นักเรียนรักใคร่ สามัคคี เกิดความรักศักดิ์ศรีของสถาบัน ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ